

worden gehoord en gehoorzaamd, en dat dit ook metterdaad mogelijk is binnen het kader en het bestek van staats-, maatschappij-, politieke bouwsels.

Vraag dr Eykman eens, hoe hij het bedoelt, als je hem tegenkomt?

Zou hij zeggen: ja, heusch, die tradities zijn voor mij de verbindingsschakel, en de Zwijger, en Luther, en zoo, zeg hem dan, als je 't niet onbescheiden vindt (en ik verdenk jou van die misvatting niet) dat die grondslag wankel is. Dan zouden de Joden anders moeten „bouwen” dan wij? De Zoeloe's ook? We zouden dan de mohammedanen met rust moeten laten in onze zending? En deze onbeschermd? (à la Mussert?)

Zou dr Eykman daarentegen verklaren: neen, maar het Woord van Jezus Christus, in den bijbel, is een fundament, waarop je een concreet-nederlandschen politieken, sozialen, economischen optrek kunt doen „steunen”, echt steunen, wel, vraag hem dan, of hij niet beter van Miskotte afscheid nemen kan, en eens hardop zeggen, dat de christelijke politiek van Colijn's theorie, althans van diens theoretisch verlangen (wij blijven bescheiden) toch heusch goeden zin heeft, en goede sier, ook in dezen dr Eykman benauwendende tijd? Dan kun je zelfs Judas nog scherper taxeren dan dr Eykman het hierboven deed; Judas is alsdan geen „koning der verraders”, doch verrader van een bepaalde evangelie, verrader dus ook van een zeer bepaalde tragedie; en dan is verrader niet maar wie in den volksmond als zoodanig aangewezen wordt, maar ook wie een anderen Messias wil, dan Paulus en de „aanpasser” Petrus. Het verschil tusschen Petrus—Paulus ter eener, en Judas ter anderzijde lag niet hierin, dat de één op den Messias niet wilde „bouwen”, en de ander wel, maar dat de één dit, en de ander wat anders Hem wilde zien bouwen. Dat er op Hem historisch gebouwd moest en kon worden, en dat hij anders geen messias was, dáárin waren ze het samen gloeiend eens. Ja, gloeiend: dat woord is maar geen oratorie dezen keer.

Een bekeering?

In elk geval een verduidelijking: als de barthianen het eerste woord spreken in dezen ellendigen tijd, dan komen ze toch weer naar het standpunt van Colijn—Schilder en de andere „Kuyperianen” toe. Ze kunnen 't ook niet laten, als ze nog iets willen redden van wat ook door hun theologie bedorven en uiteengeslagen is.

Paulus in 1 Cor. 3:11. En Eykman, En Colijn, En het driemanschap.

En Barth, wou je vragen?

Och Barth heeft nog pas geschreven, dat op den grondslag van 1 Cor. 3:11 alleen maar in hope gebouwd worden kan: gar nicht anders, als in der Art, im Modus der Hoffnung. Dat beteekent bij hem: niet historisch. Niet zóó, dat je kunt zeggen: ik heb tenminste iets bereikt, dat de Opgestane Heer goed vindt, en bewaart tot op Zijn dag en daarna, al moet hij het dan ook zuiveren en volmaken.

Je ziet, dat Barth er nog niet aan toe is, dr Eykman gelijk te geven. Tot onderscheiden fundamenteleggers à la Kuyper—Colijn—Fabius—Groen etc. knikt hij nog maar altijd: neen: war dabel 1 Kor. 3, 11 nun wirklich bedacht?

Mocht je dr Eykman niet te spreken kunnen krijgen, troost je dan in elk geval maar met deze gedachte, dat je, om voor ons beroorde volk iets goeds te kunnen zijn, goed antirevolutionair moet wezen. Verdiept, bekeerd, gesterkt, van allerlei ballast bevrijd? Best mogelijk. Maar dan toch antirevolutionair, en kerkelijk-gereformeerd, ook al met al die toevoegselen van daarnaert erbij. Houd vast, dat het barthianisme ettelijken heeft losgeweekt van hun vroegere politieke partij. Ze voelden zich, vrij de een, geslagen de ander, belast, opgelucht, de derde, vierde. Een enkele vertoonde ook wel een tikje dédain in z'n gelaat, toen hij de deur passeerde. Ik zie er heel wat, met name onder de barthiaans-christelijk-democraten, die vandaag een beetje beteuterd staan te kijken: de wind is niet in de zeilen. Anderen zijn aan 't jubelen: grooote overwinning (van de N.S.B., zegt dr v. d. Vaart Smit). Maar wij samen zullen maar voortgaan in 't oude spoor. Hopen we, dat we het nóg beter doen. Wij willen niet met leedvermaak zien, dat óók onder de uit onze geleerden weggelopen barthianen op 't oogenblik de oorlog om de macht in volen omgang is; de marxistisch opgetuigde christen-democraten van ds Buskes onder de hiel van de N.S.B.-ers, waar immers óók verscheiden barthianen onder zitten. Want wij willen nooit profiteren van het recht van den sterkste. Die heeft geen recht. Er is alleen maar een recht van God. In zijn naam, en noch in naam van „het” recht, noch in naam van „de” kracht, willen wij „altoos recht doen in 't gericht”, wanneer het heet: „land en volk was in verval, maar zijn pijlers stelde ik vast tegen woed' en overlaat”.

O, wee, mijn briefje is te lang geworden. Maar 't was verleden week te kort... aanpassen maar.

Groet dr Colijn van me bij gelegenheid. Als steeds,

t.t.,

ADOLPHUS VENATOR.

ADRESVERANDERINGEN.

Mogen we onzen abonné's vriendelijk verzoeken, hun adresveranderingen tijdig in te zenden? Wanneer deze na Woensdagmorgen in ons bezit komen, kan de adresband van diezelfde week niet meer veranderd worden, en bestaat er groote kans, dat het nummer niet (of niet tijdig) in het bezit van den geadresseerde komt.

DE ADMINISTRATIE.

LITERATUUR EN KUNST

Marnix van St. Aldegonde 1540—1598.

III.

Twee uittalingen van Marnix zelf typeeren volledig zijn werkzaamheid als halsvriend en medestrijder van Vader Willem, in haar evidente breedheid en in haar niet altijd even strakke beperking.

Kernachtig juist heeft hij getuigd: „... alsoe ick in alle getrouwichheit met zijne Excellentie het scherpste van de spitze hebbe helpen nae mijn vermogen afhijten”.

Als we dat lezen, zien we hem als staatsman, diplomaat, magistraat, pamfletist, redenaar, ontcijferaar van Spaansche codes, krijgsman.

In zijn willen sterker dan de Prins, beïnvloedt hij dezen zóó zeer, dat hij zich bijna in alles naar zijn raad schikt.

De beperking van zijn streven ligt in deze andere uiting: „... hebbende dit eenig doel, het behoud van de Kerken Gods”.

Het Woord, de Kerk, dáárop is voor hem de strijd allereerst, en telkens, wanneer zijn levensgang zeer moeilijk wordt, alléén, gericht. Dan zet hij niets op het spel voor de bevrijding der Nederlanden, maar eischt toch met onverbidelijke strengheid vrijheid van godsdienst.

De vijand acht hem dan ook een doortrapten ketter, met een duivelschen geest bezield. Requiesens wil hem levend verbranden. Don Juan is zijn doodsvijand. Parma wil hem lijmen met zeer rijke belooningen, maar vindt hem niet baatzuchtig, „alleen uiterst hardnekkig aan zijn geloofsbegrippen verkleefd”.

Voor de Kerk doet hij al aanstonds prachtig werk door de vluchtelingengemeente te mobiliseeren voor de Synode te Embden. (1571), die, nu de éénheidsposingen van het Convent van Wesel schipbreuk hebben geleden op de felle oppositie der Lutherse, geheel in zijn geest het kerkverband hier te lande op een beslist calvinistischen grondslag plaatst door een bindende geloofsbelijdenis en kerkinrichting. Daarmee is in Holland en Zeeland het Calvinisme gestabiliseerd, en zijn tevens de grondslagen gelegd voor een Kerk, waarmee zich straks de nieuwe Staat verbinden zal.

Ook tot een anderen dienst aan de Kerk zet Marnix zich, op synodaal verzoek: het schrijven van een historie van de Reformatie in de Vaderlanden, maar libertijnsch verzet verhindert de voltooiing. „De dienaren (is predikanten) behoren eer naerstich te studeren om 't volck te leeren, dan bij de huizen om te loopen, en de vragen naer 't geen datter gebeurt es”, zoo reneceert er één, in casu de Leidsche magistraat.

Inzake het verzetsrecht trekt Marnix één lijn met den Prins. Op de Dordtsche Statenvergadering van 1572, waar dit officieel wordt geproclameerd, is hij als diens vertegenwoordiger aanwezig. In 1574, in Spaansche gevangenschap, twijfelt hij wel aan de rechtvaardigheid van de zaak van den opstand, en wil hij vrede, en ballingschap-omhel-Woerd, liever dan dezen oorlog, — maar die inzinking duurt kort.

Den nood van zijn leven en dien van zijn tijd niet vergetend, zien we hem, ook als staatsman, naast en tegenover den Prins, als getuige van het Woord.

Tegenover Oranje handhaaft hij de kerkelijke tucht en weigert hij beslist, de godsdienstige verdraagzaamheid, waarop beiden de zelfstandigheid der Vereenigde Nederlanden willen funderen, uit te breiden tot de spiritualisten, de geestdrijvers. Den Roomschen, die hij zoo fel bestreden heeft, en ook in geschrifte bestrijden blijft, kent ook hij volledige vrijheid van godsdienst toe. Maar de geestdrijverij der valsche mystiek onderkent hij scherp als de gevaarlijkste tegenstandster van de Reformatie. Den strijd daartegen voert hij, laster en hoon ten spijt, met taale volharding, tot aan zijn dood. Die strijd stempelt, in zijn consequenties, Marnix' leven.

De Prins, en velen met hem, verwachten er „magtige afbreuk van de kerken”, „een nieuwe Monnikerij”, „een nieuwe heerschappij en jok van kerkelijke jurisdictie” van. Marnix volhardt en geeft zich alle moeite „om te doen gelooven, dat hij niets bestrijdt, noch verdoemt, dan 't geen des Heeren wet, in Zijn Woord voorgeschreven, verdoemt, en in de rest Christelijke vrijheid gebruikt”. In 1576 voor de Kerk in dezen optredend bij Oranje, krijgt hij een scherp, afwijzend, antwoord. In 1577 schrijft hij wel een verhandeling tegen een verwerper van den kinderdoop, maar tot uitgave van zijn geschrift tegen de Wederdoopers komt hij niet. In 1580 verlangt hij van anderen een dergelijk werk. Een jaar later vraagt de nationale synode te Middelburg hem, eigen werk toch te voltooien. Men wil blijkbaar front maken tegen het standpunt van den Prins. Toch gaat Marnix pas in 1595 tot publicatie over. Dan verschijnt zijn „Ondersoeckinge en de grondelyche Wederlegginge der Geestdrijvische Leere”.

Heeft hij de algemeenzaamheid van het Woord verdedigd tegenover de Roomschen, hier verdedigt hij de onmisbaarheid van het Woord tegenover de spiritualisten, die het inwendige woord, de innerlijke verlichting van den geloovige door Gods geest, de hoogste openbaring achten, Kerk en Staat ondermijnen en de wettige Overheid negeren. Nieuwe laster is zijn loon. Men noemt hem ketterjager en zoekt zijn heil in een aantastend twistgeschrift. Vlak voor zijn dood nog verdedigt Marnix zich. Hij heeft er bij de herinnering aan al den laster, zijn laatste krachten mee verteerd. Een nieuwe Inquisitie begeert hij niet. Slechts gezonde Schriftverklaring, en placaten tegen de ergste libertijnsche geschriften. Halsrecht alleen, indien de Doopers in politiek en sociaal fanatisme weer zouden vervallen tot Munstersche practijken. Eerste voorwaarde blijft het argumenteeren en overreden uit een zorgvuldig uitgelegden Bijbel. De „Ondersoeckinge” besluit dan ook met een stuk hermeneutiek, dat ook los van het geheel, in latijnsche en duitseche vertaling, zijn weg nog vinden gaat.

Staat Marnix in dezen strijd alleen, in groote zelfverloochening voert hij, nu samen met den Prins, in wezen denzelfden strijd tegen de door doopersche invloeden misleide Calvinisten, die hun beider levensideaal verstooren gaan door verzet tegen hun godsdienstige tolerantie en francophile politiek.

De Pacificatie van Gent brengt in 1576 de vereeniging van alle Nederlanden, niet den godsdienstvrede. Ze is tot stand kunnen komen, doordat Marnix door het ontcijferen van brieven den vijand geheime plannen ontfutseld heeft. Na een reeks anonieme pamfletten geschreven te hebben tegen het veld winnend défaitisme, opent hij nu een tweede serie, tegen Don Juans beide idealen: instandhouding van het Katholicisme in de Nederlanden en herstel van het koninklijk gezag aldaar. En hier is niet de Prins, maar Marnix zelf de leidende figuur. Maar in de stad zelf, waar de Pacificatie tot stand is gekomen, groeit een campagne tegen de Bevreddiging, wanneer die bij de op initiatief van Marnix gesloten tweede Unie van Brussel (eind '77) een duidelijke zwenking ten gunste van de Calvinisten heeft gekregen door het besluit, dat de aanhangers van den ouden en die van den nieuwen godsdienst elkander zullen beschermen. Onder aanvoering van Datheen gaan de Calvinisten, die sedert begin 1578 onbeperkt heerschen in Gent, daar de uitoefening van den Roomschen eeredienst verhinderen en de Roomsche kerken plunderen. Echt doopersche minachting voor de Hooge Overheid teekent het verzet. Met geweld worden andere Vlaamsche steden, o.a. Ieperen, calvinistisch, en van Gent afhankelijk gemaakt. De doopersche actie vreet voort. Uitbanning der Papisten en berooving-van-burgerrechten der „afgondienaars” staan op het politiek program harer drijvers. Het gevolg is een sterke reactie van roomsche zijde in de Waalsche gewesten. Enkele leiders eener ultra-roomsche beweging stellen zich via trouw gebleven edelen in verbinding met Don Juan. Dát is het resultaat van Datheens ijver voor Christus' Rijk in de Nederlanden! Minstens vijfmaal gaat Marnix, tusschen het begin van het verzet en den zomer van 1580, naar Gent, onder meer met Oranjes' voorstel tot vrije uitoefening van beider godsdiensten, overal, waar honderd gezinnen er om vragen.

Te vergeefs. De tegenstellingen worden er te scherper door. Zoo wordt de politiek, die de Prins en Marnix in „christelijke vrijheid” voeren tegen een tyrannieke overheid belemmerd, door wie hun het naast moeten staan.

Eerst een speelbal van de Gentische volksmenners, wordt Datheen tenslotte het slachtoffer van de bedriegerijen van den geestdrijver David Joris en diens „Wonderboek”. Te laat bekeert hij zich, onder tranen, om de eenmaal bloeiende Gereformeerde kerken in Vlaanderen en Brabant nog te redden. Het verlies der Nederlandsche gewesten in het Zuiden is mede een gevolg van zijn kerkelijke politiek, die naar eigen, te laat, inzicht den burgeroorlog voorstaat op grond van niet gezonde Schriftverklaring. — Want niet alleen inzake de godsdienstige tolerantie moet Marnix Datheen en zijn aanhangers bestrijden. Ook waar het gaat om zijn francophile politiek. En het is weer dezelfde Doopersche lijn, die zich in het verzet der predikanten afteekent.

Echt christelijke vrijheid brengt Marnix tot het inzicht, dat een Staatkundig verbond met een Roomsche vorst niet af te keuren is, en dat, in geval een tyrann wordt afgezet, er niet beslist een van Gereformeerde religie voor in de plaats behoort te treden. Ook een Roomsche vorst is acceptabel als soeverein, mits hij religievrijheid garandeert en de rechten en vrijheden van het volk handhaaft. Kan men zulk een soeverein vinden, dan moet die aangenomen worden: dít is de consequentie van het verzet.

De overweging nu, dat geen andere staat zulk een geduchte macht tegenover Spanje kan stellen, als Frankrijk, doet hem niet uitsluitend, maar wel in de allereerste plaats aansluiting zoeken bij die Roomsche macht. Hij bewerkt het huwelijk van Willem van Oranje met Charlotte de

Bourb
voor ee
ingespa
souvere
lezen.
Gelijke
schen i
historie
furie
van An
vang a
politi
haar de
geen ill
bewust
en vij
hij uit
steek
Hier
werpe
na een
geroepe
stad. M
schap.
slecht
moedel
Anjou
ook al
de Prin
de stac
koninge
Duitsch
hulp b
vallen,
over een
de van
diens
geeft h
te spar
matie!
sche e
preek,
diging
verrade
Het Z
voor ee
beschul
van zie
strophe
in een l
„De M
hebben
moeyen
den. H
wij ver
handen
vrede
het kos
't papen
die afz
een yve
selven
soeken
Het e
voorzien
meer, v
Gebou
den po
de gen
rijenver
en zijn
de ontr
de kerk
'teruyce
syn”. E
over de
Mauri
er eerh
Philips
Elisabet
rehabili
verzoek
te vert
Kerk.
maar h
de Psal
zamenit
1637 ter
taalproe
aan zijn
Ik zijn
Marni
de Gou
zal zien
dan ove
landen,
Woord
in balli
eering
K.

Literatu
J. Wille
A. A. van
A. A. van
W. A. P.
(1939).
F. L. Re
Nederla
J. J. van
dienstige
Tjalma

d van het
schen, hier
I van het
het inwen-
g van den
openbaring
de wettige
zijn loon.
zijn heil in
r zijn dood
er bij de
te krachten
begeert hij
g, en plac-
geschriften.
in politiek
rvallen tot
aarde blijft
een zorg-
soeckin-
menentiek,
he en duit-
gaat.

in groote
a met den
rijd tegen
de Calvinis-
toeren gaan
tolerantie

igt in 1576
niet den
en komen,
an brieven
l heeft. Na
ven te heb-
ame, opent
aans beide
olicisme in
koninklijk
rins, maar
in de stad
gekomen,
iging, wan-
ix gesloten
d 77) een
de Calvi-
nit, dat de
en nieuwen
en. Onder
Calvinisten,
erschen in
Roomschen
he kerken
ig voor de
det geweld
leperen,
gemaakt,
anning der
en der „af-
k program
rke reactie
gewesten
beweging
en in ver-
sultaat van
de Neder-
s, tusschen
e van 1580,
oorstel tot
ten, overal,

den er te
ek, die de
id" voeren
nerd, door

volksmen-
toffer van
er David
at bekeert
bloeiende
n Brabant
erlandsche
gevolg van
n, te laat,
grond van
nt niet al-
nie moet
rijden. Ook
ele poli-
rsche lijn,
afteekent
nix tot het
met een
en dat, in
beslist een
plaats be-
d is accep-
heid garan-
het volk
in vinden,
is de con-

staat zulk
kan stellen,
end, maar
ng zoeken
t huwelijk
tote de

Bourbon mede om die reden, en verliest er voor een goed deel zijn populariteit mee. Zijn ingespannen en volhardend streven om Anjou soeverein te maken, doet hem die geheel verliezen. Zelf stelt hij de ontwerp-overeenkomst op. Gelijke bescherming van Calvinisten en Roomschers is één der punten. Het wordt een lijdens-historie, die tenslotte uitloopt op de Fransche furie (1583): Anjous' poging tot overrompeling van Antwerpen. De Calvinisten, die van den aanvang af, door mannen als Dathen geleid, deze politiek gedwarsboemd hebben, worden er schijnbaar door in het gelijk gesteld. Oranje, die zich geen illusies heeft gemaakt, zet zijn politiek doelbewust voort. Marnix is er kapot van. Bij vriend en vijand verdacht, belasterd en gesmaad, laat hij uit moedeloosheid het publieke leven in den steek.

Hier ligt het begin van de tragedie van Antwerpen. Nog vóór het einde van datzelfde jaar, na een zeer acute ziekte, wordt hij door den Prins geroepen tot het eerste-burgemeesterschap dier stad. Maar de volksgunst is omgeslagen in vijandschap. Hij staat er aan het hoofd van een hem slecht gezinde, calvinistische, regeering en een moedelooze, verdeelde, burgerij. Na den dood van Anjou volhardt hij in zijn francophile politiek, ook al staart hij zich daarop niet blind. Als de Prins door moord zijn volk ontvalt en Parma de stad bedreigt, roept hij in een pamflet de koningen en vorsten van Europa, en vooral de Duitsche, tegen Spanje in 'tgeweer. Maar alle hulp blijft uit. Vreezend, dat stad na stad zal vallen, begint hij onderhandelingen met Parma over een algemeen vrede op voorwaarde van volledige vrijheid van godsdienst! En als gebrek aan voedsel dreigen gaat, geeft hij de stad tenslotte over, om de burgerij te sparen. Antwerpen, de eersteling der Reformatie! Verraden aan Parma, lasteren de Antwerpse calvinistische predikanten in de publieke preek, en in een officiële publicatie. De beschuldiging vindt gehoor. Men keert zich af van den verrader. Dit is het einde in verwarring.

Het Zuiden is verloren, voor de Reformatie, en voor een vrijen Staat van alle Nederlanden! De beschuldiging der predikanten werpt Marnix verre van zich. Hoor, hoe hij, een jaar voor de catastrofe over het drijven der calvinisten oordeelt, in een brief aan den historieschrijver van Meteren: „De Ministers aldaar (de predikanten te Gent) hebben zich te vele met de Regeeringe willen moeyen, daer sy niet vele verstantz van en hadden. Hier voren was 'tal papen uit, papen uit, wij vertrouwen op God; nu isser geen helpe voorhanden, even off God dood waere. Wij moeten vrede maecken met den vyant, dies koste, wat het kosten kan. Zij hebben alle de andere in 't papenel gebracht ende nu zijn zij de eerste die afvallen. So pleget te gaen met de gene, die een yver sonder wetenschap hebben ende haer selsen in den strick brengen met Golt te versoecken ende haere beroeping te overtreden”.

Het eind van deze politiek heeft hij met smart voorzien; het heeft hem machteloos gemaakt, te meer, waar hij alleen stond nu.

Geboycot en gelasterd trekt hij zich terug uit den politieken strijd en zoekt hij verpoizing in de genietingen van zijn kweektuin, zijn schilderijverzameling (waarbij hij echte Dürers telt) en zijn uitgebreide boekerij. In 1589 schrijft hij de ontroerende „Trouwvermaninge” aan de kerken in het Zuiden „beyde die noch onder 'teruyce sitten, ende die buyten 'slants geweken syn”. Een oproep tot trouw en veroolmoediging over de volkszonden.

Maurits is hem trouw gebleven en zoo komt er eerherstel. In 1590 ontcijfert hij brieven van Philips II en waarschuwt hij Hendrik III en Elisabeth voor diens plannen. In 1594 wordt zijn rehabilitatie volledig, als de Staten-Generaal hem verzoeken den Bijbel opnieuw uit den grondtekst te vertalen: Het is zijn laatste dienst aan de Kerk. Hij werkt er aan tot zijn dood in 1598, maar helaas mag hij die niet voltooiën. Genesis, de Psalmen, en eenige Lofzangen vormen de gezamenlijke oogst, die later de Statenvertaling van 1637 ten goede komt. Een scherp linguist en fijn taalproever zien we ook hier: we denken b.v. aan zijn vertaling van Jehovah: „Ik zal zijn. Die Ik zijn zal”, door „de Selfwesighe”.

Marnix gaat heen, als op den drempel van de Gouden Eeuw, die de luisterrijke bekrooning zal zien van zijn politiek. Hij heeft Philips II dan overleefd, Maurits' zege begroet, en de Nederlanden, zij het niet alle, gezegend gezien met het Woord en een vaderlandsche Kerk, waarin hij in ballingschap geloofd heeft en op de instituering waarvan hij steeds heeft aangedrongen.

K.

J. BOSCH.

Literaturopgave:

- J. Wille — Marnix' Biëncori (1919).
A. A. van Schelven — Willem van Oranje (1933).
A. A. van Schelven — Marnix van St. Aldegonde (1939).
W. A. P. Smit — Dichters der Reformatie in de 16e Eeuw (1939).
F. L. Rutgers — Calvijn's invloed op de Reformatie in de Nederlanden.
J. J. van Toorenbergen — Marnix van St. Aldegonde, Godsdienstige en Kerkelijke Geschriften.
Tjalma — Marnix van St. Aldegonde.

Alb. Elkan — Marnix van St. Aldegonde (art. in Nw. Kl. Biogr. Wb.).

J. van Ham e.a. — Marnix van St. Aldegonde (Elkerlycboekje no. 1).

J. C. H. de Pater — Marnix van St. Aldegonde (art. in „Neerlandia”, Oct. 1937).

Th. Ruyt — Petrus Dathenus.

J. Postmus — Het Wilhelmus.

P. N. van Eyck — Het Wilhelmus (in „Wilhelmus van Nassouwe”, Gedenkboek 1933).

Dirc Coster — De Nederlandse Poëzie in honderd versen.

Gerard Brom — Het Wilhelmus (in Nieuwe Taalgids 1932).

Rectificatie: in het eerste artikel van 2 Aug. j.l. zijn eenige zelffouten blijven staan.

In de 2e alinea, regel 3, staat: noemde: lees: noemden.

En in het tweede art. van 9 Aug. j.l. in de eerste kolom, regel 19, staat: verklaart: lees: verklaard; in de tweede kolom, regel 44, staat: den koning; lees: de koning.

Fouten der democratie.

Via „Friesch Dagblad” neem ik iets over uit „De Volkskrant”:

Niemand meent of beweert, dat het parlementaire stelsel zonder feilen of fouten is, of dat de democratie nooit uitwassen heeft vertoond, aldus „De Volkskrant”.

Er is herhaaldelijk op gewezen en er is ook wel een en ander gedaan om hetgeen verkeerd groeide af te snoeien.

Maar is het thans het ogenblik begane fouten breed uit te meten, ze zelfs te verergeren, en zo aan de vrienden, die staan te trappelen om ons met een ander stelsel gelukkig te maken, materiaal in de handen te stoppen?

Uit een capitulatie wordt de overeenstemming, die men wenst, de nationale eenheid, die men begeert, niet geboren.

In een der bladen leest men de erkenning, dat het Nederlandsche democratische stelsel in menig opzicht ziek was, dat de democratie ook in Nederland aan verwording was ten prooi gevallen.

In dit verband wordt „de verschijning van een 50-tal politieke partijen bij een stembus, dingend naar zetels in het Parlement”, genoemd „een bewijs van verrotting in het volksleven”.

Schuilt hierin geen schromelijke overdrijving?

Reeds in de naam: vijftig politieke partijen?

Het waren voor de meerderheid juist geen politieke partijen: het waren politieke gelukzoekers, die van de techniek der kieswet gebruik maakten om een heibelje op touw te zetten.

De wetgever heeft aan de uitwas een einde gemaakt, zodat de vijftig „politieke partijen” van de vlakke zijn verdwenen en het derhalve geen zin meer heeft ze als getuigen, laat staan als kroongetuigen op te voeren.

Wees van oordeel, dat we nog te veel partijen hebben, en ge krijgt gelijk, maar van een „verrotting in het volksleven” kan niet worden gesproken.

Een week vroeger dan was bepaald hebben we de zomertijd gekregen: een uur met nog veertig minuten er op.

„Met één pennestreek”, lezen we ergens, als tegenstelling van het „gezeur” waar wij jaar in jaar uit aan hebben gedaan.

Hulde voor de kordaatheid tegenover de loomheid van onze volksraad.

Maar men ziet thans voorbij, dat het verzet tegen de zomertijd (er is zelfs sprake geweest van twee uren verschil in de lange zomermaanden) verband hield met de belangen van het platteland, het boerenbelang waarvoor men wel eer ook wel in blakende ijver ontstak.

Over dat boerenbelang (de koelen hebben van de zomertijd geen verstand, werd wel eens gezegd om de kwestie in een notendop samen te vatten) hebben we geschreven en is in het Parlement gepraat, te lang en te uitvoerig allicht, maar toch niet zonder zin of reden.

Nu vinden we het tegenover de „éne pennestreek” niet rechtvaardig, het agrarische belang weg te moffelen en het voor te stellen alsof wij in Nederland te bang van geest zijn niet alleen, maar alsof het bewind van de pennestreek toch zoveel juister en heerlijker is dan het gemeen overleg met afweging der betrokken belangen.

En als de pennestreek over de zomertijd zoveel lof verdient, dan kan aan het stelsel de ruimst denkbare uitbreiding worden gegeven, bewijs van kordaatheid en vastberadenheid.

We willen maar zeggen: fouten erkennen en naar verbetering streven is uitstekend, maar men hoede zich er voor, met het badwater het kind weg te werpen.

En: onze volksraad is toch niet zo geheel minderwaardig.

Ook wij zien verschil tusschen de fouten der democratie en die der democraten of die der vagebonden op het erf der democratie. Ik kan dien vluchteling maar niet vergeten, die in 1939 bij aankomst in New-York den bodem van Amerika — kuste.

Iets over „beginselen”.

Vergis ik me niet, dan is onderstaand stuk van de hand van den heer P. Keuning. Het is overgenomen door „De Rotterdammer” (17 Juli), welk blad we onverkort hier aan het woord doen komen:

Beginselen en wat meer is.

In „Onze Vacature” treffen we een ernstig woord aan over het betrekkelijke belang van beginselen tegenover het persoonlijk verkeer met Christus. Uit onze belijdenis, aldus de schrijver, vloeit natuurlijk het een en ander voort. En we moeten zeker samen over deze belijdenis spreken. Maar dan nooit los van Hem. En nooit zoo, alsof onze beginselen daar zouden zijn, als op zichzelf staande grootheden. Het moet altijd weer om Hem te doen zijn. En daarom moeten we samen spreken over Hem, in Wien we onze éénheid belijden, zelfs ook al zijn we het over die beginselen niet altijd met elkander eens. Het zou ons inderdaad liever zijn, als op onze z.g. „toog-dagen” niet zoveel werd gesproken over onze beginselen, maar meer over Hem, die Heer is ook over ons en ons leven. Wil men dan ook over onze beginselen spreken, ons best, als men dan maar altijd weer op den voorgrond stelt, dat het om Hem te doen is. Dan worden we er misschien ook voor bewaard, onze jonge mensen te vermoelen met dingen, die voor hen te hoog en te wonderbaar zijn. Men moet maar eens zien, welke onderwerpen men op de jeugdvereniging zooal laat behandelen door jongens en meisjes, die ternauwernood de schoolbanken hebben verlaten en dan staat een eenvoudig mensch de schrik al om 't hart. Dat geeft alleen maar aanleiding tot oppervlakkigheid, napraterij en kweekt een zeer leelijke en ongezonden hoogmoed. Daartegenover staat dan de treurige waarheid, dat onze jonge mensen, niettegenstaande het christelijk onderwijs en de kerkelijke bearbeiding, over 't algemeen zeer slecht in hun bijbel thuis zijn en vastloopen, als ze ook maar de eenvoudigste geschiedenis uit den bijbel moeten behandelen. Er zijn uitzonderingen, zeker, maar over 't algemeen is het met de bijbelkennis in onze christelijke kringen zeer treurig gesteld. Wij spreken uit ervaring”.

En dan volgt: „Bestudeering der beginselen, en zelfs het meer of minder trouw zijn aan die beginselen, is nog niet hetzelfde als trouw aan onzen Heiland en Heer. En de bezieling, die wij noodig hebben in den strijd, dien wij elken dag hebben te strijden, kunnen we alleen ontvangen van Hem. Het is geen best teeken, dat we als maar massa-vergaderingen noodig hebben, om nieuwe bezieling op te doen. Ach, wat is die bezieling waard? Kracht om trouw te zijn, heel eenvoudig trouw te zijn, krachten we alleen, als we tot Hem gaan, onzen Heer. Dan luisteren we naar Hem en onze bede om hulp gaat uit tot Hem. Als we van Hem af gaan, helpt ons ook de bestudeering onzer beginselen niet en helpen ons duizend vergaderingen niet”.

Eerlijk gezegd: ik begrijp niet, dat men uit de kringen van het christelijk onderwijs zóo redeneert, en dat nog wel in dezen tijd. Of we niet allemaal het er over eens zijn, dat de jongelingen wel eens wat zwaar boomen? Oeh ja, dat zien ze zelf later net zoo goed, als wij thans. Maar daar staat tegenover, dat er op het oogenblik in honderden kranten door heeren redacteuren en volksoepvoeders rondweg gedáásd wordt, dat men maar napraat wat men niet door heeft. Terwijl men op onze jeugdverenigingen, waaraan uiteraard alle gebrek van alle menschenwerk kleeft, toch stof verzamelt, de problemen al vast leert zien (welk een weldaad!), en die mentaliteit voedt, die „De Rotterdammer” aan lezers hielp, en het christelijk onderwijs aan een plaats onder de zon. Preek het volk nog enkele decennien deze wijsheid voor, en de chr. pers. alsmede het chr. onderwijs behoeft dan niet eens meer een klap van buiten af te krijgen; dan is de losweeking van binnen uit een feit. Zijn de J.V.'s kwade voorbeelden, en allerlei jeugdactie, van boven af geleid, goede?

Het fatale van dit stukje is, dat het „verkeer met Christus” wordt geabstraheerd van „beginselen”. Neem den getrouwen man zijn huwelijks-beginselen af, en van zijn huwelijksverkeer blijft niets over. Wij hebben met Christus te verkeer, zeer persoonlijk, onder andere in den strijd voor de zuivere beginselen. Losweeking van deze taak en roeping, vooral nu, is bewijs van de ontstentenis van het persoonlijk verkeer met Christus.

Het klinkt goed: spreken over Hem, die Heer is ook over ons en ons leven. Maar, tenzij men elk van die woorden, met name den naam: Heer, concreet maakt, is het gepraat in de ruimte, dat den hemel vertoont en de aarde ergert dan wel verveelt. En het concreet maken van den naam „Heer”, dat kan alleen als men de lijn der beginselen trekt. Contrastering van leer en leven heeft nu al genoeg kwaad gesticht: wij willen graag menschen hooren, die nog een eigen woord hebben in den wervelstorm.

K. S.

GEREFORMEERDE KERKEN.

Beroepen te:

Oostwold (voor den Evang.-arbeid in Oost-Groningen): cand. W. P. Kramer, hulppred. te Schagen.

Aangenomen naar:

Ambt-Vollenhove (St. Jansklooster): cand. J. Wolven Jr te Amsterdam.

Noordeloos: cand. H. H. Grosheide, hulppred. te Delft.

Bedankt voor:

Eekhuizen: H. W. Wierda te Vijfhuizen.

Katwijk a. d. Rijn: H. de Valk te Stellendam en Melissant.